

İŞÇİLERİN KULLANMADIKLARI HAKLAR: KREŞ AÇMA ZORUNLULUĞU

27 Ocak 2025

Yıldırım Koç

Kadın işçilerin kullanmadıkları veya kullanamadıkları haklardan biri de işyerinde “çocuk bakım yurdu” (kreş) açılmasıdır. Özellikle kadın işçi sayısının yüksek olduğu işkollarında bu hakkın kullanılabilmesi, kadınların işgücüne katılması açısından son derece önemlidir.

Gebe veya Emziren Kadınların Çalıştırılma Şartlarıyla Emzirme Odaları ve Çocuk Bakım Yurtlarına dair Yönetmelikte şu düzenleme bulunmaktadır (M.13/2,3):

“Yaşları ve medeni halleri ne olursa olsun, 150’den çok kadın çalışanı olan işyerlerinde, 0-6 yaşındaki çocukların bırakılması, bakımı ve emziren çalışanların çocuklarını emzirmeleri için işveren tarafından, çalışma yerlerinden ayrı ve işyerine yakın (...) bir yurdun kurulması zorunludur. Yurt, işyerine 250 metreden daha uzaksa işveren taşıt sağlamakla yükümlüdür.

“İşverenler, ortaklaşa oda ve yurt kurabilecekleri gibi, oda ve yurt açma yükümlülüğünü, kamu kurumlarınca yetkilendirilmiş yurtlarla yapacakları anlaşmalarla da yerine getirebilirler.”

Mevzuatımıza göre, 18 yaşını bitirmiş evli veya bekar olduğuna bakılmaksızın tüm kadınlar sayıya dahil edilir.

Yönetmeliğe göre (M.17), “Oda ve yurtlar, işyeri hekiminin tıbbi gözetimi altındadır. Çocukların sağlık durumları düzenli aralıklarla kontrol edilir ve gereği yapılır. İşyeri hekimi ile işyeri hemşiresi, çocukların periyodik sağlık kontrollerini yapmak, sağlıkla ilgili kayıtlarını tutmak, salgın ve bulaşıcı hastalıklara karşı gerekli önlemleri almak veya aldırarak, sağlık ve temizlik yönünden gerekli denetimleri yapmakla görevlidir.”

Kreşlerde her 10 çocuk için bir kadın çocuk bakıcısı bulundurulur.

Ayrıca, (M.19), “Oda ve yurtlarda, çocukların ihtiyaçlarına göre gerekli besinler, kahvaltılar ve yemekleri verilir. Yemek listeleri ve tamamlayıcı beslenmenin düzenlenmesinde işyeri hekiminin görüşleri alınır. Çocuklara ayrıca, günde 250’şer gram dayanıklı veya pastörize, yoksa kaynamış süt veya yoğurt verilir.”

İşveren eğer bu yönetmelikte gösterilen koşullara uygun bir çocuk bakım yurdu veya kreş kurmazsa, bu kreşten yararlanma hakkı olan bir kadın, işverene başvurarak bu kanuni hakkının uygulanmasını ister ve bu talebi karşılanmazsa, kıdem tazminatını alarak kendi isteğiyle işyerinden ayrılabilir. Diğer bir deyişle, çocuğu doğan ve çocuğuna bakacak kimsesi olmadığı için çocuk bakım yurdu bulunmayan bir işyerinden ayrılmak zorunda kalan kadın, en azından kıdem tazminatını kurtarmış olur.

Bazı işverenler, çocuk bakım yurdu veya kreş açma yükümlülüğünden kurtulmak için işçilere bir miktar “kreş parası” ödeyerek işçilerin tepkisini engellemeye çalışmaktadır. Hatta bazı toplu iş sözleşmelerinde bu doğrultuda hükümler bile bulunmaktadır.

Örneğin, kamu kesiminde 2024-2025 yıllarında yürürlükte bulunan bir işyerinde bağitlanmış toplu iş sözleşmesindeki hüküm aşağıdaki gibidir:

“Kreş Yardımı

“İşveren, 4857 sayılı İş Yasasının 88. Maddesi hükümlerine istinaden çıkartılan Gebe veya Emziren Kadınların Çalıştırılma Şartlarıyla Emzirme Odaları ve Çocuk Bakım Yurtlarına Dair Yönetmelik hükümlerini yerine getirmeyi kabul eder. Bu hükümler

uygulamaya konuluncaya kadar personele ilgili yönetmelikte belirlenen yaştaki her çocuğu için 01.01.2024 tarihinden geçerli olmak üzere belge aranmaksızın bu toplu iş sözleşmesinin birinci yılında aylık brüt 6.000 (altı bin) TL işverence ödenir.

“Bu ödeme 2025 yılının birinci ve ikinci altı aylarında Ücret ve Ücret Zamları maddesindeki indeks sayısına göre hesaplanan değişim oranında (ilave hariç) arttırılarak ödenecektir.”

Özel sektörde 2023-2024 yıllarında yürürlükte bulunan bir toplu iş sözleşmesindeki hüküm de şöyledir:

“Kreş Yardımı:

“16.08.2013 tarih ve 28737 sayılı Resmî Gazete’de yayımlanan Gebe veya Emziren Kadınların Çalıştırılma Şartlarıyla Emzirme Odaları ve Çocuk Bakım Yurtlarına Dair Yönetmelik kapsamında 4. bölüm 13. madde 2. bent gereği, yaşları ve medeni halleri ne olursa olsun, 150’den çok kadın çalışanı olan işyerlerinde, 0-6 yaşındaki çocukların bırakılması, bakımı ve emziren çalışanların çocuklarını emzirmeleri için işveren tarafından, çalışma yerlerinden ayrı ve işyerine yakın yönetmelik ekinde belirtilen şartları taşıyan bir yurdun kurulması zorunludur.

“Yukarıdaki maddenin uygulanmadığı işyerlerinde, kreşe giden çocukları için, kadın işçilere brüt 750 TL/Ay kreş yardımı verilir. Geçici işçilerde kreş yardımı, ilgili ay maaşı ile beraber çalışma gününe oranla kistelyevm usulü verilir.”

Bu düzenlemeler mevzuata aykırıdır ve işçinin haklı nedenle iş sözleşmesini sona erdirmesini engellemez.

Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı’na başvurulması durumunda, çocuk bakım yurdu veya kreş açmayan işverene ayrıca idari para cezası uygulanır.

150’den çok kadın çalışanın bulunduğu işyerlerinde, kendi isteğiyle işten ayrılıp kıdem tazminatını almak isteyen kadınların, 0-6 yaş grubunda çocuklarının bulunması durumunda, başvurabilecekleri yollardan biri, işyerinde kreş açılması zorunluyken bu hakkın verilmemiş olmasıdır.